

3. FAO in Ukraine: official site. [Electronic source]. Available at: <http://www.fao.org/countryprofiles/index/ru/?iso3=UKR>. [in English].
4. Mamalyha, S. V. (2016). Development of organic products market in Ukraine *Efektivna Ekonomika*. No 11. [Electronic source]. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua>. [in Ukrainian].
5. Organic production in the world: history of development and current state. [Electronic source]. Available at: <http://agrostandart.com/organichne/87-orhanichne-vyrobnytstvo-v-sviti-istoriia-rozvytku-ta-suchasnyi-stan>. [in Ukrainian].
6. The main organic producer among European countries was announced. [Electronic source]. Available at: <https://agropolit.com/news/7045-nazvano-golovnoho-virobnika-organichnoyi-produktsiyi-sered-krayin-yevropi>. [in Ukrainian].
7. Organic Farming: Official site of Eurostat. [Electronic source]. Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/agriculture/data>. [in English].
8. Development of organic market — Ukraine and the world. [Electronic source]. Available at: <https://ukraine.fibl.org>. [in Ukrainian].
9. Shumeiko, O. (2016). Organic agricultural production in Ukraine: development trends and challenges of institutional support. *Visnyk Ternopilskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*. — Iss. 2, 33—42. [in Ukrainian].
10. «Organic» philosophy. Business Agricultural Internet Resource. [Electronic source]. Available at: <http://www.agrotimes.net/journals/article/filosofiya-organik>. [in Ukrainian].
11. Briefly about the Ukrainian market in the country. [Electronic source]. Available at: <https://agronom.com.ua/korotko-pro-organichnyj-rynok-v-ukrayini/>. [in Ukrainian].
12. Khodakivska, O. V. (2017). Realization of agricultural potential of Ukraine in the context of organic production development. *Organic Production and Food Security: proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference*. Zhytomyr. ZhNAEU, 268—273. [in Ukrainian].
13. Leaders of organic movement in Ukraine: Five Successful Agricultural Enterprises. [Electronic source]. Available at: <http://www.bakertilly.ua/news/id1141>. [in Ukrainian].
14. Martyniuk, M. P. (2017). State regulation of organic production: current condition and prospects for development. *Organic Production and Food Security: proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference*. Zhytomyr. ZhNAEU, 5—10. [in Ukrainian].
15. Ostafiichuk, Ya., Spyliova, Yu. (2018). Organic production: modern fashionable trend or strategic prospects for the domestic agricultural sector? [Electronic source]. — Available at: <http://ua-ekonomist.com/11997-organichne-virobnictvo-modniy-trend-sogodennya-chi-strategchn-perspektivi-vtchiznyanogo-agrosektora.html>. [in Ukrainian].

Стаття надійшла 23.05.2019

УДК: 338.439.5

doi.10.33111/vz_kneu.20.19.01.10.068.074

Федосєєва Ганна С.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування і міжнародної економіки
Миколаївський національний аграрний університет
вул. Георгія Гонгадзе, 9, Миколаїв, Україна
e-mail: timofany@ukr.net
ORCID: 0000-0003-4201-8017

ВИРОБНИКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ НА ЗОВНІШНІХ РИНКАХ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Hanna Fedosieieva

candidate of economic sciences, associate professor
associate Professor of the Department of Public Administration and
administration and the international economy
Mukolayiv National Agrarian University
Heorhiya Honhadze str., 9, Mykolaiv, Ukraine
e-mail: timofany@ukr.net
ORCID: 0000-0003-4201-8017

THE AGRICULTURAL PRODUCERS OF UKRAINE IN FOREIGN MARKETS: THE CURRENT SITUATION AND PROSPECTS

Анотація. Сьогодні без перебільшення сільське господарство є однією з бюджетоутворюючих галузей здатних реально визначати тенденції розвитку не лише сільських територій та окремих регіонів, а й країни в цілому. При цьому на передній план виходять сільськогосподарські товаровиробники, які адаптуючи свою діяльність до трансформаційних зрушень у міжнародному масштабі, здатні наростити та ефективно реалізувати на зовнішніх ринках свій експортний потенціал. Характеристику зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств надано в наукових працях О. О. Голосова, І. В. Гончаренко, Л. А. Зубченко, С. М. Кваші, А. В. Ключник, Л.В. Назарової, К.В. Наконечної, О. М. Яценко та інших. Разом з тим проблематика обґрунтування дієвих заходів направлених на швидкий та ефективний розвиток сільськогосподарських товаровиробників у міжнародному масштабі потребує постійного оновлення. Метою роботи є дослідження сучасного стану та перспектив розвитку виробників сільськогосподарської продукції України на зовнішніх ринках. У статті описано діяльність досліджуваних суб'єктів на зовнішніх ринках зерна, насіння соняшнику, овочів, м'яса, меду, волоського горіху. Для кожного з даних ринків визначено обсяги експорту, найбільші країни імпортери, основні вітчизняних гравців в міжнародному масштабі. Описано думку автора щодо найбільших стримуючих і стимулюючих факторів розвитку сільськогосподарських товаровиробників України на зовнішніх ринках. Зокрема зосереджено увагу на: державній підтримці сільського господарства; якості вітчизняної сільськогосподарської продукції та її відповідності стандартам на ринках окремих країн; невідповідність наявного ресурсозабезпечення сільськогосподарських товаровиробників необхідному для розширеного відтворення та виходу на зовнішні ринки; рівню врожайності, яка, на наше переконання, враховуючи сучасні умови розвитку, є скоріше конкурентною перевагою на зовнішніх ринках, ніж відставанням; рівню світових цін на основні експортні позиції українських виробників сільськогосподарської продукції та їх відповідності українським експортним цінам; інформаційному забезпеченні зовнішньоекономічної діяльності досліджуваних суб'єктів; та інших факторах. Окрім того, зазначено: українські сільськогосподарські товаровиробники мають найбільші можливості сформувати стійкі конкурентні переваги у реалізації на зовнішніх ринках соняшнику, ячменю, кукурудзи, пшениці, горіхів, ріпаку, томатів. Перспективними напрямками ефективного розвитку досліджуваних суб'єктів на зовнішніх ринках названо: реалізація дієвої зовнішньоекономічної політики щодо сільського господарства; впровадженні комплексу регіональних Програм розвитку сільського господарства та сільських територій; формування якісного економічного потенціалу виробників сільськогосподарської продукції України; активізації зовнішньоекономічної діяльності досліджуваних суб'єктів; сертифікації діяльності виробників сільськогосподарської продукції України на відповідність вимогам міжнародних систем.

Ключові слова: сільське господарство, виробники сільськогосподарської продукції, експорт, зовнішні ринки, конкурентна перевага, зовнішньоторгова діяльність.

Abstract. Today, without exaggeration, agriculture is one of the budget-forming industries capable of really identifying the development trends not only of rural territories and individual regions, but also of the country as a whole. At the same time, agricultural producers are coming to the fore, who, by adapting their activities to transformational shifts on an international scale, are able to increase and effectively realize their export potential in foreign markets. The characteristics of foreign economic activity of agricultural enterprises are given in scientific works: O. O. Golosova, I. V. Goncharenko, L. A. Zubchenko, S. M. Kwashi, A. V. Klyuchnik, L. V. Nazarova, K. V. Finally, O. M. Yatsenko and others. At the same time, the issue of substantiation of effective measures aimed at the rapid and efficient development of agricultural producers on an international scale requires constant updating. The purpose of this work is to study the current state and prospects of development of Ukrainian agricultural producers in foreign markets. The article describes the activity of the studied subjects in the foreign markets of grain, sunflower seeds, vegetables, meat, honey, walnuts. For each of these markets, export volumes, major importing countries, major domestic players internationally are identified. The author's opinion on the major constraints and incentives for the development of Ukrainian agricultural producers in foreign markets is described. Particular attention is paid to: state support for agriculture; the quality of domestic agricultural products and its compliance with standards in the markets of individual countries; the inconsistency of the existing resource provision of agricultural producers with the need for expanded reproduction and entry into foreign markets; the level of yield, which, in our opinion, given the current conditions of development, is more a competitive advantage in foreign markets than a backlog; the level of world prices for the main export positions of Ukrainian agricultural producers and their correspondence to Ukrainian export prices; information support of the foreign economic activity of the studied subjects; and other factors. In addition, it states: Ukrainian agricultural producers have the greatest opportunity to develop sustainable competitive advantages in the markets of sunflower, barley, corn, wheat, nuts, rapeseed, and tomatoes. The promising directions of effective development of the studied subjects in the foreign markets are: implementation of effective foreign economic policy on agriculture; implementation of a set of regional programs for development of agriculture and rural areas; formation of qualitative economic potential of Ukrainian agricultural producers; intensification of foreign economic activity of the studied subjects; certification of activity of agricultural producers of Ukraine for compliance with the requirements of international systems.

Key words: agriculture, agricultural producers, exports, foreign markets, competitive advantage, foreign trade.

JEL codes: O13, Q17, Q19.

Постановка проблеми. Згідно даних Світового банку частка сільського господарства у ВВП України за одинадцять років зросла на 4 %: з 10 % у 2005 р. до майже 17 % у 2018 р. Тоді як середній показник по світу становить 4 % [1]. А за даними ФАО, Україна входить до п'ятнадцяти найбільших світових виробників насіння соняшнику, кукурудзи, ячменю, вишні, смородини, меду, насіння гірчиці, горіху, вівса, малини, жита та інше [2].

Отже, якщо враховувати прогнольні дані щодо збільшення кількості населення на землі до 2050 року на 34 % до 9,1 млрд осіб [3], вітчизняні сільськогосподарські товаровиробники можуть стати реальним локомотивом росту української економіки.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблемні аспекти та перспективи розвитку вітчизняних сільськогосподарських підприємств, особливості функціонування вітчизняного ринку сільськогосподарської продукції описано у наукових працях В. Г. Андрійчука, М. О. Гофмана, В. Ф. Іванюти, О. В. Кривончак, П. Т. Саблука, та ін. Характеристику зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств надано в наукових працях О. О. Голосова, С. М. Кваші, А. В. Ключник, Л. В. Назарової, О. М. Яценко та ін.

Методика дослідження. Достовірність проведеного дослідження зумовлена використанням комплексного підходу та значної сукупності методів дослідження, зокрема: системний підхід — при вивченні зв'язків між явищами та процесами в системі функціонування виробників сільськогосподарської продукції України на зовнішніх ринках; економіко-статистичний метод — для виявлення особливостей розвитку вітчизняного та зовнішніх ринках сільськогосподарської продукції; діалектичний та абстрактно-логічний метод — при проведенні узагальнень діяльності і формуванні висновків щодо перспектив досліджуваних суб'єктів на зовнішніх ринках; метод наукового абстрагування — при виділенні ключових чинників, що впливають на діяльність виробників сільськогосподарської продукції України на зовнішніх ринках.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Трансформаційні зрушення у глобальній економіці призвели до появи нових ринкових сегментів у сільському господарстві та спричинили кон'юктурні зміни на зовнішніх ринках окремих видів сільськогосподарської продукції, а нові геополітичні умови розвитку України спонукають сільськогосподарських товаровиробників максимізувати використання наявних ресурсів для ефективного розвитку на міжнародному рівні. Зважаючи на зазначене необхідним стає окреслення перспектив розвитку вітчизняних виробників на зовнішніх ринках.

Метою роботи є дослідження сучасного стану та перспектив розвитку виробників сільськогосподарської продукції України на зовнішніх ринках.

Виклад основного матеріалу. Сільське господарство України є надійним фундаментом забезпечення продовольчої безпеки держави, базисом розширення її експортного потенціалу, джерелом задоволення внутрішнього попиту на сільськогосподарську продукцію та продукти харчування. Так, у 2017 році вітчизняними товаровиробниками було вироблено сільськогосподарської продукції на 140 535,2 млн грн, частка експорту продукції сільського господарства у загальнодержавному експорті склала майже 40 %, а частка у ВВП країни досягла 10 % [4].

Площа сільськогосподарських угідь в Україні в 2017 р. становила 70,8 % загальної площі. Близько 80 % якої — орні землі, дві третини з них — чорнозем [5]. За даними Українського клубу аграрного бізнесу, в останні п'ять років частка зайнятих у сільському господарстві в середньому склала 19 % економічно активного населення [6]. У 2018 р. державні видатки на підтримку сільського господарства склали майже 1 % Державного бюджету України, або підвищилися на $\frac{1}{4}$ за середньорічні фактичні значення 2014—2018 рр.

Сільськогосподарська продукція є одним з основних складових експортної пропозиції України на зовнішніх ринках (табл. 1).

Таблиця 1

МІСЦЕ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА У ЗОВНІШНЬОТОРГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Роки	Розмір ВВП, млрд грн	Частка сільського господарства у ВВП країни, %	Товарний експорт країни, млн дол.	Частка с/г продукції у товарному експорті, %	Товарний імпорт країни, млн дол.	Частка с/г продукції у товарному імпорті, %
2014	1586,9	15,84	53901,7	18,09	54428,7	5,80
2015	1988,5	12,04	38127,1	23,07	37516,4	4,52
2016	2383,2	10,66	36361,7	24,39	39249,8	4,87
2017	2982,9	10,24	43264,7	34,51	49607,2	4,77
Відхилення 2017 р. до 2013 р., +/-	1460,2	-6,37	-20056	18,78	-27379,6	-1,16

Джерело: розраховано автором на основі [7], [8]

Встановлено, що основу експортної пропозиції сільськогосподарських підприємств України становлять зернові культури, яких на зовнішні ринки в 2016/17 МР було поставлено 39,487 млн т, що на 13,5 % більше, ніж у попередньому сезоні. За даними Міністерства аграрної політики та продовольства експорт пшениці склав 17,4 млн т, кукурудзи — 17,412 млн т, ячменю — 4,41 млн т [9].

Наразі основними країнами-імпортерами зерна з України є країни СНД, Великобританія, Франція, Німеччина та Єгипет. При цьому підприємствами, що виробляють та експортують найбільше зернової продукції, є: ТОВ СП «Нібулон», ТОВ «Луї Дрейфус Україна ЛТД», ТОВ «Кернел Групп» та ін.

Соняшник є основною технічною культурою в Україні, яка порівняно з іншими олійними, дає найбільше олії з одиниці площі. За даними Міністерства аграрної політики та продовольства, Україна є світовим лідером з експорту насіння соняшнику та олії. До основних імпортерів української олійної продукції відносять Єгипет, Алжир, Іран, Туреччину, Китай, Індію [10]. А найпотужнішими підприємствами-експортерами даної продукції є ТОВ «Кернел Групп», ПАТ «Миронівський хлібопродукт», ДП «АТ Каргілл» та ін.

За даними Державної служби статистики України, у 2017 році всіма категоріями господарств вироблено 3266,9 тис. тонн м'яса всіх видів у забійній вазі, що відповідає рівню 2016 року. При цьому експорт порівняно з 2016 роком зріс на 37 % (до 531,3 млн дол.). Нарощування присутності української м'ясної продукції на зовнішніх ринках відбувається завдяки галузі птахівництва. Частка м'яса птиці у загальних обсягах експорту становить 80 % [11]. Найбільшим попитом українська птиця користується в Іраку, Єгипті та Нідерландах. Найбільшими виробниками та експортерами м'яса з України є: ПАТ «Миронівський хлібопродукт», корпорація «Агропродсервіс», агрохолдинг «Авангард» та ін.

Україна входить у десятку найбільших світових експортерів меду. Найбільше українського меду в 2017 р. закупили США, Німеччина та Польща. На частку цих країн доводиться понад 65 % експорту. Крім того, українські підприємства збільшують поставки до Литви, Словаччини та Чехії [12]. Серед них слід

виділити діяльність ТОВ «Бартік», ТЗОВ «Агро Іст Трейд», компанії «Багатогалузевий концерн «Співдружність»» та ін.

Також встановлено, що Україна займає перше місце в експорті волоського горіха серед країн Європи, а також входить у ТОП-5 виробників цього продукту в світі. Експорт волоських горіхів з України в 2017 році склав 31 тис. тонн, або 101 млн дол. Головні країни-імпортери у 2017 році: Ірак, Іран, Греція [12]. До найбільших підприємств виробників та експортерів горіхів з України слід віднести ТОВ «Гранд К», ПП «Резолют», ТОВ «Капіталіст Консалко» та ін.

Україна входить до числа провідних світових виробників овочевих культур. На сьогодні основними експортними ринками українських овочів є Білорусь, Литва, Латвія, Польща [13]. При цьому слід виділити діяльність таких виробників, як ПП «Західний Буг», ПОСП «Уманський тепличний комбінат», ФГ «Органік Системс» та ін.

У табл. 2 наведено дані щодо місця вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників на окремих зовнішніх ринках.

Таблиця 2

**МІСЦЕ УКРАЇНИ НА ЗОВНІШНІХ РИНКАХ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ У 2017 р.**

Вид сільськогосподарської продукції	Виробництво			Реалізація на світовому ринку		
	Країни світу, млн т	Україна, млн т	Частка України, %	Країни світу, млн т	Україна, млн т	Частка України, %
Пшениця	754,31	26,16	3,47	181,35	17,75	9,79
Кукурудза	1068,79	24,67	0,23	144,47	18,5	12,81
Ячмінь	148,0	8,28	5,6	27,51	4,3	15,63
Насіння соняшнику	46,31	12,24	26,43	2,5	0,45	18,0
Ріпак	69,18	2,19	3,17	15,91	1,03	6,48
Горіхи	2,1	0,11	5,24	0,73	0,056	7,68
М'ясо птиці	116,19	1,18	1,02	12,7	0,272	2,19
Мед	1,66	0,066	3,98	0,69	0,068	9,86

Джерело: розраховано автором на основі [8; 12; 14—16; 17; 19; 20]

Вважаємо: незважаючи на те, що українські показники врожайності сільськогосподарських культур є не найвищими в світі, в той же час вони є конкурентною перевагою вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників на зовнішніх ринках. Дана позиція пояснюється таким:

— показники врожайності по основним експортним культурам вітчизняних виробників є вищими за середньосвітові (рис. 1);

— високі показники врожайності у високорозвинених країнах забезпечуються відповідним рівнем технічного та технологічного розвитку, в той час як українські товаровиробники отримують відповідні показники врожайності в умовах реального дефіциту фінансових ресурсів;

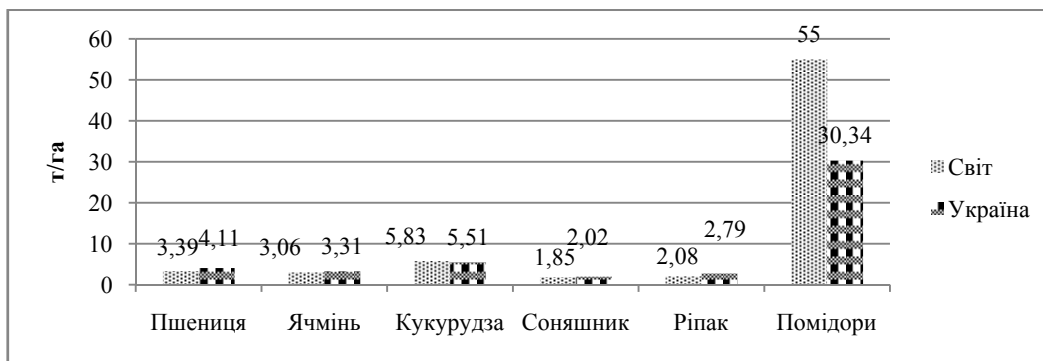

Рис. 1. Урожайність сільськогосподарських культур в Україні та світі у 2016/2017 МР, т/га

Джерело: побудовано автором на основі [20]

— встановлено, що висока урожайність далеко не завжди співпадає з високим прибутком, існує низка чинників, що можуть знецінити даний фактор на закордонних ринках сільськогосподарської продукції (міжнародні угоди про співробітництво в продовольчій сфері, державна аграрна політика окремих країн, розвиток інфраструктури сільськогосподарського ринку в окремих країнах та ін.).

Питання якості сільськогосподарської продукції як конкурентної переваги вітчизняних виробників на зовнішніх ринках є досить неоднозначним. Так, кожна країна-імпортер має власні санітарні вимоги до якості ввезеної на її територію сільськогосподарської продукції. Наприклад, країни Південної Європи приймають продукцію з пилком бур'яну амброзії, на відміну від Єгипту та Ізраїлю. Тому потрібно формувати партії товару, враховуючи вимоги конкретного покупця.

Щодо вартісної складової експорту сільськогосподарської продукції, то треба зазначити, що вартість української продукції (в розрізі окремих груп), як правило, є нижчою за середню світову ціну (рис. 2).

Щодо інформаційного забезпечення, то виявлено, що сільськогосподарські товаровиробники України, котрі бажають отримати інформацію про закордонні ринки сільськогосподарської продукції та допомогу у просуванні своєї продукції, можуть використовувати інформацію, надану на електронних ресурсах Міністерства аграрної політики та продовольства України, Міністерства закордонних справ України, Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, Української аграрної конфедерації, Української зернової асоціації, Українського клубу аграрного бізнесу, ДП «Держзовнішінформ», ДП «Укрпромзовнішекспертиза», ТОВ «Консалтингова агенція «УкрАгроКонсалт», ТОВ «Інформаційна агенція «АПК-ІНФОРМ» та ін.

Проблему зберігання сільськогосподарської продукції покликано вирішити елеватори, термінали та сховища. В Україні існує Каталог елеваторних підприємств, у якому зареєстровано 695 елеваторів і сховищ. При цьому експерти оцінюють потужності елеваторних підприємств України в 30-32 млн тонн. Визначено, що особливістю діяльності великих сільськогосподарських товаровироб-

ників є розбудова власних елеваторних потужностей, причому підприємства, які виходять на зовнішні ринки, прагнуть якнайшвидше реалізувати продукцію, зменшуючи тим самим витрати на її зберігання та збільшуючи оборот елеваторних потужностей.

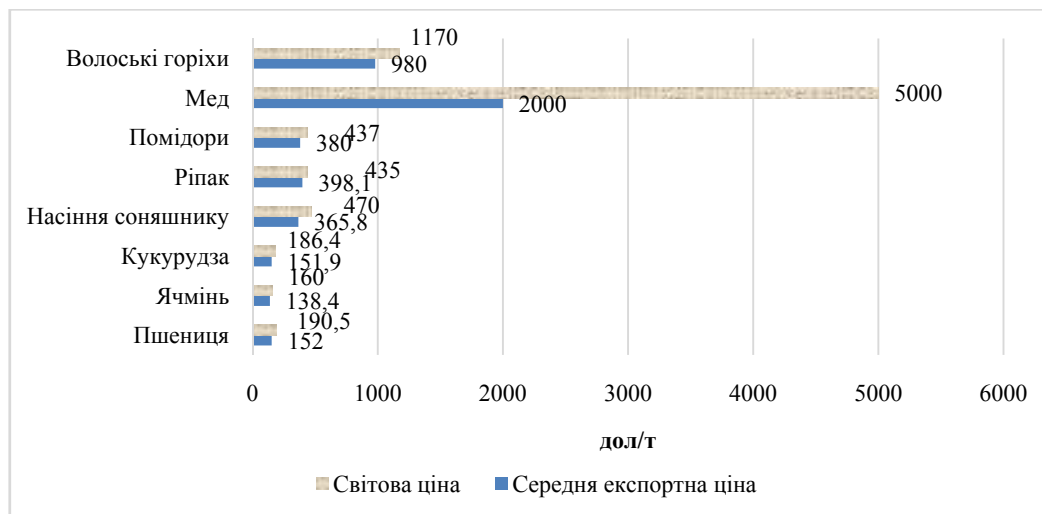

Рис. 2. Співставлення світових та експортних цін на окремі види сільськогосподарської продукції українських товаровиробників у 2017 р., дол./т

Джерело: побудовано автором на основі [12; 15; 20]

Однією з основних проблем більшості сільськогосподарських товаровиробників України є невідповідність наявного ресурсозабезпечення необхідному для розширеного відтворення та виходу на зовнішні ринки. Так, за даними Українського клубу аграрного бізнесу, у 2017 р. вартість посівної компанії виросла порівняно з 2012 р. більше ніж у 2 р. (від 75 млрд грн до 103 млрд грн) за рахунок значної девальвації гривні і як наслідок подорожчання насіння, добрив, техніки та ін. Відповідно, в даний період виріс і дефіцит власних коштів сільськогосподарських підприємств (лише за 2016/2017 рр. на 38 %) [6].

Підсумовуючи діяльність сільськогосподарських товаровиробників щодо залучення додаткових оборотних коштів, можна резюмувати: сільськогосподарські виробники змінили стратегію закупівель. Якщо раніше вони закуповували необхідні ресурси безпосередньо перед польовими роботами або навіть під час них, то зараз закупівлі проводяться відразу після реалізації продукції, якщо є необхідні умови для зберігання.

На нашу думку, українські сільськогосподарські товаровиробники мають найбільші можливості сформувати стійкі конкурентні переваги у реалізації на зовнішніх ринках соняшнику, ячменю, кукурудзи, пшениці, горіхів, ріпаку, томатів. Але при цьому не слід забувати, що для економіки країни експортера, та й для самого експортера, кращим є реалізація на зовнішніх ринках переробленої продукції з урахуванням доданої вартості. Враховуючи це, в Україні потрібно

створювати потужності для переробки, в першу чергу соняшнику, пшениці, ріпаку, помідорів. При будівництві даних потужностей потрібно враховувати попит на зовнішніх ринках на продукцію, що пройшла первинну обробку, та на перероблену продукцію. Крім того, важливим питанням є відповідність якості переробленої продукції міжнародним стандартам.

Висновки. Посилення позицій вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках прямо пов'язано з рівне прояву синергетичного ефекту від співпраці державних органів влади, громадських організацій і самих підприємців. При цьому акцентувати увагу слід на:

- створенні позитивного іміджу України на міжнародному рівні; спрощенні доступу сільськогосподарських товаровиробників до закордонних ринків; забезпеченні доступу досліджуваних суб'єктів до імпортних виробничих ресурсів; розвитку інноваційної діяльності в сільському господарстві; залученні іноземних інвестицій;

- розробці та поступовому впровадженні комплексу регіональних Програм розвитку сільського господарства та сільських територій, до якого повинні ввійти програми спрямовані на: розвиток пріоритетних для даного регіону галузей сільського господарства; розвиток нішевих видів сільськогосподарської продукції; соціальний розвиток сільської місцевості; підтримку малих та середніх сільськогосподарських підприємств; розвиток кооперації; розвиток нетрадиційних для сільської місцевості видів виробництва та послуг та інше;

- розвитку виробничого, фінансового, кадрового, експортного, маркетингового, інформаційного потенціалів як основи для формування якісного економічного потенціалу виробників сільськогосподарської продукції України;

- активізації зовнішньоекономічної діяльності виробників сільськогосподарської продукції України. При цьому потрібно працювати в двох напрямках: формування та ефективна реалізація векторів розвитку зовнішньоекономічної діяльності (мінімум необхідних умов для ефективного розвитку досліджуваних підприємств на міжнародному рівні); розробці та впровадженні шляхів активізації найбільш поширених видів зовнішньоекономічної діяльності виробників сільськогосподарської продукції (експорт, імпорт, залучення іноземних інвестицій, участь у міжнародних виставках та ярмарках, спільне підприємництво).

- сертифікації діяльності виробників сільськогосподарської продукції України на відповідність вимогам міжнародних систем.

Література

1. Група Всесвітній банк. URL: <http://wdi.worldbank.org/table/4.2> WorldBankGroup, AllRightsReserved
2. Agricultural potential to improve global food security // The bleyzer foundation. URL: [http://www.bleyzerfoundation.org/files/tbf_reports/Unleashing %20Ukrainian %20Agricultural %20Potential-August %202018.pdf](http://www.bleyzerfoundation.org/files/tbf_reports/Unleashing%20Ukrainian%20Agricultural%20Potential-August%202018.pdf)
3. Состояние рынков сельскохозяйственной продукции: 2016—2017 годы / Торговля и продовольственная безопасность: достижение оптимального баланса между национальными приоритетами и общим благом // Продовольственная и сельскохозяйственная организация Объединённых Наций. URL: <http://www.fao.org/3/a-i5090r.pdf>

4. Продукція сільського господарства у постійних цінах 2010 р. за 2017 р.: Статистичний бюлетень / За ред. О. М. Прокопенко // Державна служба статистики України. Київ, 2018. 17 с.
5. Ukraine 2017: AnnualReport / USAID. URL: <https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/18/2017.pdf>
6. Український клуб аграрного бізнесу. URL: <http://ucab.ua/>
7. Україна у цифрах 2017 : Статистичний збірник / За ред. І. Є. Вернера // Державна служба статистики України. Київ, 2018. 245 с.
8. Зовнішня торгівля України товарами та послугами: Статистичний збірник / за ред. А. Фризоренко // Державна служба статистики України. Київ, 2017. 146 с.
9. Україна у 2016/2017 МР наростила експорт зерна / Фінанси.юа. URL: <http://news.finance.ua/ua/news/-/379980/ukrayina-u-2015-2016-mr-narostyla-eksport-zerna-na-13-5>
10. Виробники сільгосппродукції знайшли нові ринки збуту замість Росії. URL: <http://tsn.ua/groshi/ukrayina-persha-v-sviti-z-eksportu-sonyashniku-ministr-agrarnoyi-politiki-422167.html>
11. Аграрне інформаційне агентство 2018. Експорт м'яса з України за рік зріс на 24 %. URL: <http://agravery.com/uk/posts/show/eksport-masa-z-ukraini-za-rik-zris-na-24>
12. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <http://minagro.gov.ua>
13. Маслак О. Розвиток ринку овочів // Агробізнес сьогодні. URL: <http://www.agro-business.com.ua/ekonomichnyi-gektar/5496-rozvytok-rynku-ovochiv.html>
14. Реалізація продукції сільського господарства сільськогосподарськими підприємствами у 2017 р. : Статистичний збірник / За ред. О. М. Прокопенко // Державна служба статистики України. Київ, 2018. 59 с.
15. Сільське господарство України 2017 : Статистичний збірник // Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
16. Dankevych V. Ukrainian agricultural land market formation / V. Dankevych. URL: www.znau.edu.ua/images/images.../Данкевич%20В.Є.pptx
17. Oilseeds: World Markets and Trade / (USDA). URL: <https://apps.fas.usda.gov/psdonline/circulars/oilseeds.pdf>
18. SASK MUSTARD INFO MEETING 2017. MUSTARD MARKET OUTLOOK 2016/17 // Mercantile Consulting Venture Inc. Marlene Boersch, Owner & Managing Partner. URL: www.mercantileventure.com
19. Trade map — international trade statistics. URL: <http://www.trademap.org>
20. World Agricultural Production / (USDA). URL: <http://usda.mannlib.cornell.edu/usda/current/worldag-production/worldag-production-07-12-2017.pdf>

References

1. World Bank (2018). Washington: World Bank. Retrieved from <http://wdi.worldbank.org/table/4.2> World Bank Group, All Rights Reserved
2. The bleyzer foundation (2018). Agricultural potential to improve global food security. Retrieved from http://www.bleyzerfoundation.org/files/tbf_reports/Unleashing%20Ukrainian%20Agricultural%20Potential-August%202018.pdf
3. Prodovolstvennaia y selskokhoziaistvennaia orhanyzatsyia Ob'edynënnnykh Natsyi (2018). Torhovlia y prodovolstvennaia bezopasnost: dostyzhene optymalnoho balansu mezhdu natsyonalnymy pryorytetamy y obshchym blahom. Sostoiane rynkov selskokhoziaistvennoi produktsyy: 2016—2017 hody. Retrieved from <http://www.fao.org/3/a-i5090r.pdf> [in Russian]

4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2018). Produktsiia silskoho hospodarstva u postiinykh tsinakh 2010 r. za 2017 r.: Statystychnyi zbirnyk. Za red. O. M. Prokopenko, Kyiv, 17
5. USAID (2018). Ukraine 2017: Annual Report. Retrieved from <https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/18/2017.pdf>
6. Ukrainskyi klub aharnoho biznesu (2018). Kyiv: Ukrainian Agrarian Business Club. Retrieved from <http://ucab.ua/>
7. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2018). Ukraina u tsyfrakh 2017: Statystychnyi zbirnyk. Za red. I. Ie. Venera, Kyiv, 245
8. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2018). Zovnishnia torhivlia Ukrainy: Statystychnyi zbirnyk. Za red. A. Fryzorenko, Kyiv, 86
9. Finansy.iua (2018) Ukraina u 2016/2017 MR narostyla eksport zerna. Retrieved from <http://news.finance.ua/ua/news/-/379980/ukrayina-u-2015-2016-mr-narostyla-eksport-zerna-na-13-5>
10. Vyrobnyny silhospproduktsii znaishly novi rynky zbutu zamist Rosii. Retrieved from <http://tsn.ua/groshi/ukrayina-persha-v-sviti-z-eksportu-sonyashniku-ministr-agrarnoyi-politiki-422167.html>
11. Aharne informatsiine ahentstvo (2018). Eksport miasa z Ukrainy za rik zris na 24 %. Retrieved from <http://agravery.com/uk/posts/show/eksport-masa-z-ukraini-za-rik-zris-na-24>
12. Ministerstvo aharnoi polityky ta prodovolstva Ukrainy (2019). Kyiv. Retrieved from <http://minagro.gov.ua>.
13. Maslak O (2018). Rozvytok rynku ovochiv [Ahrobiznes sohodni]. Retrieved from <http://www.agro-business.com.ua/ekonomichnyi-gektar/5496-rozvytok-rynku-ovochiv.html>
14. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2018). Roslynnytstvo Ukrainy 2017 r: Statystychnyi zbirnyk. Za red. O. M. Prokopenko, Kyiv, 59
15. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2018). Silske hospodarstvo Ukrainy 2017: Statystychnyi zbirnyk. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/>
16. Dankevych V (2017) Ukrainian agricultural land market formation. ACTA UNIVERSITATIS AGRICULTURAE ET SILVICULTURAE MENDELIANAE BRUNENSIS, № 1, 259-270. Retrieved from https://acta.mendelu.cz/media/pdf/actaun_2017065010259.pdf
17. USDA (2018) Oilseeds: World Markets and Trade. Washington: United States Department of Agriculture. Retrieved from <https://apps.fas.usda.gov/psdonline/circulars/oilseeds.pdf>
18. Mercantile Consulting Venture Inc. Marlene Boersch, Owner & Managing Partner (2018). SASK MUSTARD INFO MEETING 2017. MUSTARD MARKET OUTLOOK 2016/17 // . Retrieved from www.mercantileventure.com
19. Trade map — international trade statistics. Retrieved from <http://www.trademap.org>
20. USDA (2017) World Agricultural Production. Washington: United States Department of Agriculture. Retrieved from <http://usda.mannlib.cornell.edu/usda/current/worldag-production/worldag-production-11-09-2017.pdf>

Стаття надійшла 06.06.2019

УДК 338.43:631.1:330.34

doi.10.33111/vz_kneu.20.19.01.11.075.081

Николюк Ольга М.,
доктор економічних наук, доцент,
Житомирський національний агроекологічний університет,
заступник керівника навчально-наукового центру інформаційних технологій Україна,
nikolyukolya@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-1705-3606>